

MEDICINA BUCAL

Part 1.

Blocs temàtics part 1

Bloc I: Semiologia i propedèutica. Temes 1-7

Bloc II: Glàndules salivals. Temes 8 i 9

Bloc III: ATM. Temes 10 i 11

Bloc IV: Dolor. Temes 12-14

Bloc V: Recopilació. Tema 15

TEMARI: Continguts (basats en els objectius específics)

Tema 1 (1 hora). Introducció

Objectius:

Consecució dels continguts específics

Continguts:

Definició de medicina bucal. Objectius de la assignatura. Concepte de semiologia i propedèutica. Concepte de diagnòstic i diagnòstic diferencial. Seqüència evolutiva de la malaltia i del seu maneig.

Tema 2 (1 hora). Funcions de l'aparell estomatognàtic

Objectius:

Consecució dels continguts específics

Continguts:

Funcions i disfuncions de l'aparell estomatognàtic. Funcions digestives. Funció gustativa. Funció fonètica i respiració. Fisiologia i patologia de la erupció dentària. Funcions estètica i mímica. Relació dels dents amb la resta de l'aparell estomatognàtic i del cos humà.

Tema 3 (1 hora). El pacient odontològic

Objectius:

Consecució dels continguts específics

Continguts:

El pacient odontològic: característiques dels pacients. Historia clínica: generalitats i objectius. Anamnesis i qüestionaris de salut. Motiu de consulta. Semiologia del dolor, de la inflamació i d'altres manifestacions de malaltia.

Tema 4 (1 hora). Exploració

Objectius:

Consecució dels Continguts específics

Continguts:

Exploració física general i específica de la cavitat bucal. Exploració dels teixits durs de l'aparell estomatognàtic. Tècniques exploratòries i maneig del instrumental necessari per realitzar-les. Exploració dentària i periodontal.

Tema 5 (1 hora). Exploració dels teixits tous

Objectius:

Consecució dels Continguts específics

Continguts:

Exploració dels teixits tous de la cavitat bucal. Lesions elementals. Aspectes macroscòpics i microscòpics de les mateixes.

Tema 6 (1 hora). Proves morfològiques

Objectius:

Consecució dels Continguts específics

Continguts:

Probes morfològiques. Biòpsia. Tipus, indicacions i contraindicacions. Citologia exfoliativa. Cultius microbiològics.

Tema 7 (1 hora). Proves bioquímiques

Objectius:

Consecució dels Continguts específics

Continguts:

Probes bioquímiques e immunològiques més rellevants en odontoestomatologia. Indicacions. Interpretació.

Tema 8 (1 hora). Exploració de glàndules salivals

Objectius:

Consecució dels Continguts específics

Continguts:

Exploració de les glàndules salivals. Record anatomofisiològic e histològic d'aquestes glàndules. Exploració clínica i probes complementaries.

Tema 9 (1 hora). Patologia de les glàndules salivals

Objectius:

Consecució dels Continguts específics

Continguts:

Semiologia més significativa en patologia inflamatòria, infecciosa i autoimmunitària de les glàndules salivals. Sialolitis, sialoadenitis, sialoadenosis. Diagnòstic i tractament mèdic.

Tema 10 (1 hora). Exploració del CATM

Objectius:

Consecució dels Continguts específics

Continguts:

Exploració del complex articular temporomandibular (CATM). Record anatomofisiològic. Exploració de la disfunció craneomandibular i examen de la oclusió. Semiologia més significativa.

Tema 11 (1 hora). Patologia mèdica del CATM

Objectius:

Consecució dels Continguts específics

Continguts:

Patologia orgànica i funcional del complex articular temporomandibular. Artritis, artrosis, disfunció, parafunció. Diagnòstic i tractament mèdic

Tema 12 (1 hora). Dolor

Objectius:

Consecució dels Continguts específics

Continguts:

Neurofisiologia del dolor. Diagnòstic diferencial del dolor orofacial. Dolor somàtic, neurogen i psicogen. Exploració de els pars cranials d'interès en odontologia

Competències:

Recordarà la neurofisiologia del dolor. Sabrà explorar els pars cranials i recordarà la seva anatomia. Sabrà realitzar el diagnòstic diferencial del dolor orofacial i podrà indicar el tractament mèdic si el dolor es del àrea orofacial. En

els casos que requereixin tractament multidisciplinari, sabrà remetre el pacient al especialista adequat

Tema 13 (1 hora). Neuràlgies facials. Àlgias orofacials vasculars

Objectius:

Consecució dels Continguts específics

Continguts:

Neuràlgia facial idiomàtica. Neuràlgia típica i atípica del trigemin. Neuràlgia del glossofaríngia. Altres neuràlgies. Neuràlgia facial secundària. Introducció al mal de cap d'origen vascular (migranyes, àlgias vasculars)

Tema 14 (1 hora). Alteracions motores. Altres alteracions

Objectius:

Consecució dels Continguts específics

Continguts:

Paràlisis facials. Dolor psicogen o funcional: síndrome de ardor bucal. Àlgias atípiques. Alteracions del gust

Tema 15 (1 hora). Lesions físiques i químiques de la cavitat bucal.

Objectius:

Consecució dels Continguts específics

Continguts:

Lesions físiques i químiques que afecten a la cavitat bucal. Factores etiopatogènics, diagnòstic, diagnòstic diferencial, pronòstic i tractament.

Tema 16. Lesions per agents físics i químics

Contingut:

- Lesions de la mucosa bucal per agents físics: traumatismes, temperatura, radioteràpia, electricitat. Característiques clíniques, diagnòstic, evolució i tractament.
- Lesions per agents químics (àcids, alcalins, etc.). Característiques clíniques, diagnòstic, evolució i tractament.

Tema 17. Malalties víriques. Herpes simple. Herpes zòster. Papil·lomes. Altres virosis

Contingut:

- Característiques generals de les infeccions víriques.
- Infeccions produïdes pel virus de l'herpes simple, pel virus de la varicel·la zòster o per altres virus de la família *Herpesviridae* (el virus d'Epstein-Barr, el citomegalovirus i els VHH 6, 7 i 8).
- Infeccions pel virus Coxsackie: herpangina. Malaltia boca-mà-peu.
- Virus del papil·loma humà. Formes clíniques, diagnòstic i tractament.
- Explicar la implicació dels papil·lomavirus en medicina bucal.

Tema 17. Malalties bacterianes

Contingut:

- Concepte de malaltia bacteriana: específica, inespecífica.
- Infeccions per estreptococs i estafilococs.
- Erisipela. Escarlatina. Impetigen. Cel·lulitis. Gingivitis aguda ulceronecrotitzant.
- Actinomicosis. Manifestacions orals i cervicofacials. Diagnòstic i tractament.
- Manifestacions orals de la sífilis. Diagnòstic i tractament.
- Tuberculosi oral. Clínica, diagnòstic i tractament.
- Altres malalties bacterianes que afecten la mucosa bucal.

Tema 17. Malalties micòtiques de la cavitat bucal

Contingut:

- Agents causals. Factors predisposants.
- Candidiasi oral: etiologia, patogènia, formes clíniques, diagnòstic i tractament.
- Micosis profundes.

Tema 18. Aftes i aftosis

Contingut:

- Aftes (estomatitis aftosa recidivant o EAR): concepte, incidència, etiopatogènia, factors desencadenants, clínica, diagnòstic i tractament.
- Síndromes aftoses: síndrome de Behçet, afta de Sutton, aftosi bipolar de Newmann.

Tema 19. Malalties ampul·lars

Contingut:

- Malalties ampul·lars: concepte i classificació.
- Pèmfig vulgar: concepte, etiopatogènia, manifestacions clíniques, diagnòstic, evolució, pronòstic i tractament.
- Pemfigoide benigne de mucoses: concepte, etiopatogènia, manifestacions clíniques, diagnòstic, evolució, pronòstic i tractament.
- Altres pemfigoides.
- Epidermòlisi ampul·lar.
- Dermatitis herpetiforme (malaltia de Brocq-Duhring).
- Eritema exsudatiu multiforme (formes majors i menors).

Tema 20. Connectivopaties amb repercussió en la mucosa oral

Contingut:

- Lupus eritematós discoide i sistèmic (LED i LES, respectivament).
- L'esclerodèrmia i les manifestacions bucals corresponents.
- Dermatomiositis.

Tema 21. Hiperplàsies. Tumors inflamatoris. Tumors benignes de la mucosa oral

Contingut:

- Concepte d'hiperplàsia, de tumor inflamatori i de tumor benigne.
- Hiperplàsies de la cavitat bucal.
- Tumors benignes d'estirp epitelial.
- Tumors benignes d'estirp mesenquimàtica.

Tema 22. Discromies de la mucosa oral: estructurals i pigmentàries

Contingut:

- Discromia: concepte, classificacions.
- Discromies per alteracions estructurals de la mucosa: epitelials i connectives.
- Hiperkeratosis congènites.
- Malaltia de Cannon.
- Discromies d'origen vascular.
- Discromies pigmentàries: pigments exògens i pigments endògens.
- Discromies melàniques. Diagnòstic, pronòstic i tractament.

Tema 23. Lliquen pla de la mucosa oral

Contingut:

- Lliquen pla de la mucosa oral: concepte, etiopatogènia, formes clíniques, manifestacions orals i extraorals.
- Diagnòstic, diagnòstic diferencial, evolució, pronòstic i tractament del liquen pla de la mucosa oral.

Tema 24. Leucoplàsia

Contingut:

- Leucoplàsia oral: concepte, etiopatogènia, formes clíniques, histopatologia, evolució i tractament.
- Displàsia epitelial.

Tema 25. Lesions i estats precancerosos. Carcinogènesi. Eritroplàsia

Contingut:

- Concepte de condició i lesió precancerosa.
- Carcinogènesi.
- Eritroplàsia: etiopatogènia, formes clíniques, histopatologia, evolució i tractament.

Tema 26. Càncer bucal I: carcinoma epidermoide. Altres carcinomes

Contingut:

- Tipus de càncer d'afectació en la cavitat bucal.
- Carcinoma de cèl·lules escamoses. Epidemiologia, etiopatogènia, clínica, diagnòstic, evolució, pronòstic i aspectes generals del tractament.
- Altres formes de carcinoma: carcinoma verrucós, carcinoma de cèl·lules fusiformes, etc.

Tema 27. Càncer bucal II: melanoma. Tumors malignes no epitelials. Tumors metastàtics

Contingut:

- Melanoma: origen, histopatologia, evolució i pronòstic.
- Tumors malignes no epitelials.
- Tumors metastàtics en la mucosa oral.

Tema 28. Càncer bucal, complicacions en el tractament. Actitud de l'odontòleg davant el càncer oral i maxil·lofacial

Contingut:

- Actitud de l'odontòleg davant un pacient amb càncer oral.
- Maneig del pacient oncològic irradiat.
- Maneig del pacient oncològic amb quimioteràpia.

Tema 29. Patologia pròpia dels llavis

Contingut:

- Alteracions del desenvolupament.
- Concepte de quilitis.
- Classificació: quilitis glandular, quilitis no glandular, macroquilopaties i altres quadres.
- Quilitis glandulars: clínica, diagnòstic, pronòstic i tractament.
- Quilitis no glandulars: clínica, diagnòstic, pronòstic i tractament.
- Macroquilopaties: causes, clínica i tractament.
- Altres quadres.

Tema 30. Patologia pròpia de la llengua

Contingut:

- Alteracions congènites i del desenvolupament.
- Malalties pròpies de la llengua. Estats linguals compatibles amb la normalitat.
- Altres glossopaties.
- Glossodínia.

Tema 31. Exploració de l'ATM i de les seves estructures musculars

Contingut:

- Articulació temporomandibular (ATM). Complex de l'articulació temporomandibular (CATM). Articulació craniomandibular (ACM).

- Exploració de l'ATM.
- Exploració de les estructures musculars de l'ACM.
- Exploració dels músculs cervicofacials que intervenen en la masticació.
- Alteracions de l'equilibri funcional estomatognàtic.

Tema 32. Patologia orgànica i funcional de l'ATM

Contingut:

- Desordres temporomandibulars.
- Artritis.
- Artritis reumatoide.
- Artritis específiques.
- Osteoartritis.
- Patologia tumoral.
- Concepte de parafunció.
- Patologia per disfunció.

Tema 33. Osteomielitis dels maxil·lars, osteoradionecrosi.

Histiocitosi de Langerhans

Contingut:

- Osteïtis.
- Osteomielitis.
- Osteoradionecrosi.
- Histiocitosi de Langerhans.

Tema 34. Malalties distròfiques i displàstiques

Contingut:

- Displàsies i distròfies dels maxil·lars.
- Displàsies fibroses.
- Displàsies fibroses, hereditàries, metabòliques i hormonals, entre d'altres.
- Malaltia de Paget.

Tema 35. Tumors dels maxil·lars. Tumors ossis malignes

Contingut:

- Tumors dels maxil·lars (odontogènics, no odontogènics, benignes, malignes).
- Tumors ossis malignes: sarcoma ossi. Osteofibrosarcoma. Sarcoma d'Ewing.

Mieloma.

Tema 36. Alteracions endocrines i metabòliques

Contingut:

- Malalties de la hipòfisi. Hiperpituitarisme i hipopituitarisme.
- Malalties de la tiroide. Hipertiroïdisme i hipotiroïdisme.
- Malalties de les paratiroides. Hiperparatiroidisme i hipoparatiroidisme.
- Malalties de les glàndules suprarenals. Malaltia d'Addison i síndrome de Cushing.
- Malalties del pàncrees. Diabetis.
- Canvis bucal en l'embaràs, la pubertat i el clímax.

Tema 37. Alteracions hematològiques

Contingut:

- Malalties hematològiques. Classificació.
- Desordres en la sèrie blanca. Leucopènia. Granulocitopènia. Leucocitosi. Leucèmia. Limfoma.
- Alteracions en la sèrie vermella. Anèmia. Policitemia.

Tema 38. Alteracions de l'hemostàsia

Contingut:

- Concepte de diàtesi hemorràgica.

- Diàtesi hemorràgica per vasculopaties.
- Diàtesi hemorràgica per desordres plaquetaris. Trombocitopènia i trombocitopatia.
- Diàtesi hemorràgica per alteracions plasmàtiques de la coagulació.
- Consideracions odontològiques en el pacient amb alteracions de l'hemostàsia.

Tema 39. Alteracions renals, cardíques, gastrointestinals i hepàtiques

Contingut:

- Manifestacions orals, avaluació i maneig del pacient amb patologia cardiovascular, renal, gastrointestinal i hepàtica.

Tema 40. Sida

Contingut:

- Concepte i epidemiologia de la infecció per VIH. Conductes de risc, vies de transmissió.
- Etiopatogènia de la malaltia per VIH.
- Estadis clínics de la malaltia.
- Manifestacions orals de la infecció per VIH i de la sida. Història i actualitat.
- Diagnòstic de la infecció, de la malaltia i de les manifestacions orals associades.
- Tractament de les malalties orals en pacients infectats pel VIH.
- Situació actual de la pandèmia al món i a l'Estat espanyol.

Tema 41. Patologia bucal induïda per fàrmacs. Al·lèrgies medicamentoses

Contingut:

- Patologia oral associada amb el consum de medicaments.
- Lesions que afecten la mucosa bucal.
- Sobrecreixements gingivals.
- Xerostomia induïda per fàrmacs.
- Manifestacions neurològiques: disgèusies, trastorns extrapiramidals.

Tema 42. Patologia bucal més freqüent en el nen

Contingut:

- Alteracions hereditàries i malformacions congènites.
- Patologia que depèn de l'estat immunitari particular del nen: infecciosa, autoimmunitària.
- Patologia traumàtica.
- Altres malalties bucals prevalents en el nen.

Tema 43. Patologia bucal més freqüent en la gent gran

Contingut:

- Canvis estructurals i funcionals en la cavitat oral de la gent gran. Envelliment.
- Patologia bucal prevalent en la gent gran.

Bibliografia

- Bagán Sebastián JV, Vera Sempere F. Patología de la mucosa oral. Barcelona: Syntex Latino, 1989.
- Bagán Sebastián JV, Ceballos Salobreña A, Bermejo Fenoll A, Aguirre Urizar JM, Peñarrocha Diago M. Medicina oral. Barcelona: Masson, 1995.
- Bascones A, Llanes F. Medicina bucal. 2ª edición. Madrid: Avances, 1991.
- Bermejo Fenoll A. Medicina bucal. Tomos I y II. Madrid: Síntesis, 1998.
- Boraks S. Diagnóstico bucal. Sao Paulo: Artes Médicas, 2004.
- Bullón Fernández P, Machuca Portillo G. La atención odontológica en

- pacientes médicamente comprometidos. Madrid: Laboratorio Normón, 1996.
- Bullón Fernández P, Velasco Ortega E. Odontoestomatología geriátrica. La atención odontológica integral del paciente de edad avanzada. Madrid: IM & C, 1996.
 - Cawson RA, Odell EW. Fundamentos de Medicina y Patología Oral (8ª edición). Barcelona: Elsevier, 2009.
 - Ceballos A. Medicina bucal. Granada: Gráficas Anel, 1993.
 - Ceballos Salobreña A, Bullón Fernández P, Gándara Rey JM, Chimenos Küstner E, Blanco Carrión A, Martínez-Sahuquillo Márquez A, García García A. Medicina bucal práctica. Santiago de Compostela: Danú, 2000.
 - Chimenos E. La historia clínica en odontología. Barcelona: Masson, 1999.
 - Chimenos Küstner E, López López J (coordinadores). ESQUEMAS DE MEDICINA BUCAL. Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 2010.
 - Grinspan D. Enfermedades de la boca. Tomos I-V. Buenos Aires: Mundi, 1977-1983.
 - Giglio MJ, Nicolosi LN. Semiología en la práctica de la odontología. Buenos Aires: McGraw-Hill-Interamericana, 2000.
 - Little IW, Falace DA, Miller C, Rhodus N. Tratamiento odontológico del paciente bajo tratamiento médico. 5ª edición. Barcelona: Harcourt-Brace, 1998.
 - Lynch MA, Brightman VJ, Grenberg MS. Medicina bucal de Burket. 9ª edición. México: McGraw-Hill -Interamericana, 1996.
 - Lucas Tomás M de. Medicina oral. Barcelona: Salvat, 1988.
 - Pindborg JJ. Cáncer y precáncer bucal. Buenos Aires: Editorial Médica Panamericana, 1981.
 - Regezi JA, Sciubba JJ. Patología bucal. 3ª edición. México: McGraw-Hill Interamericana, 2000.
 - Sapp JP, Eversole LR, Wysocki GP. Patología oral y maxilofacial contemporánea. Madrid: Elsevier-Mosby, 2005.
 - Silverman S. Las manifestaciones orales del SIDA. Barcelona: Salvat, 1990.
 - Thoma KH, Gorlin RJ, Goldman HM. Patología oral. 9ª edición. Barcelona: Salvat, 1984.
 - Wood NK, Goaz PW. Diagnóstico diferencial de las lesiones orales y maxilofaciales. 5ª edición. Madrid: Harcourt Brace, 1998.

Atles

- Bagán JV, Vera F. Atlas de enfermedades de la mucosa oral. Barcelona: Syntex Latino, 1995.
- Bascones Martínez, A. Atlas de patología de la mucosa bucal. Madrid: Avances, 1989.
- Cawson RA, Binnie WH, Eveson JW. A color atlas of oral diseases. Clinical and pathologic correlations. 2nd edition. London: Mosby Wolfe, 1993.
- Laskaris G. Color atlas of oral diseases. New York: Publishers, 1988.
- Lucas Tomás M de. Atlas de medicina oral y maxilofacial. Madrid: Editorial Científico-Médica, 1985.
- .Pindborg JJ. Atlas de enfermedades de la mucosa oral. 5ª edición. Barcelona: Masson-Salvat, 1994.
- Raspall G. Tumores de cara, boca, cabeza y cuello. Atlas clínico. Barcelona: Salvat, 1986.

- Reichart P, Philipsen H. Atlas de patología oral. Barcelona: Masson, 1999.
- Scully C. Color atlas of oral diseases. London: Martin Duntz, 1989.
- Strassburg M, Knolle G. Mucosa oral. Atlas a color de enfermedades. 3ª edición. Madrid: Marban, 1996.
- Tyldesley WR. Atlas de enfermedades orofaciales. Madrid: Avances, 1992. ofaciales. Madrid: Avances, 1992.